

5478

321

n-61

1906.

№ 1 ԳՐԱԴԱՐԱՆ «ՊԱՅԳԱՐ»Ի № 1

ՈՐՆ Է ԻՍԿԱԿԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱԶՄԵՑ Ե. Ս.

Գրքն է 2 Կ.

ԹԻՖԼԻՍ

Տպ. Ս. Սողոմոնյանի

1906

321

Ո-61

ՈՐՆ Է ԻՍԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑ- ՉՈՒԹԻՒՆԸ

Նուտով պիտի տեղի ունենայ երկրորդ Պետական Դումայի բացումը: Կառավարութիւնը «ուզում է կատարել» իր խոստումները, որը նա աւել է Բարձրագոյն մանիֆեստով:

Ուրեմն նոր ընտրութիւններ, նորից ժողովրդական ներկայացուցչական կառավարութիւն:

Բայց կո՞նք արդեօք կառավարութեան այդպիսի ձևեր, և թր չափով մենք պէտքէ մասնակցութիւն ունենանք ընդհանրապէս պետական գործերում, որ երկիրը համարի զուտ ժողովրդական, դեմօկրատական, — ահա թէ լինչի հետ աւելորդ չէր լինի ծանօթանալ մեզ՝ իբրեւ իսկական քաղաքացիներին:

Ինչպէս յայտնի է, ամեն մի պետութիւն կարիք ունի կառավարութեան: Իսկ կառավարութեան գլխաւոր դերը կայսնում է նրանում, որ հրատարակէ օրէնքներ, կարեւոր դէպքում փոփոխէ նրանց, հսկէ օրէնքների անշեղ կատարման վրայ և, վերջապէս, ունենայ հոգացողութիւն երկրի ապագայի հոգով թեան մասին:

Այդպիսով կառավարութեան զանազան եղանակներ են առաջ եկել հին ժամանակներէրից: Այդ ձևերը մեծ նշանակութիւն և կապ են ունեցել ազգաբնակչութեան տնտեսական, կուլտուրական զարգացման հետ: Մարդու արգիւնարերական և աշխատող գործունէութիւնը միշտ առիթ է տւել շեղելու կառավարչական ձևերից և դիմելու այս կամ այն եղանակին:

Շատ անգամ յաջողել է մէկին կամ միւսին մանաւանդ ուժի միջոցով գտնաւ երկրի տէրը և իրան հրատարակել միապետ: Իրանից յետոյ այդպիսին անտես է արել ժողովրդի իրաւունքը և իր սրտի ուզածը խաղացել է երկրի գլխին: Եւ որպէսզի իր արածները քողարկւի, նա, սովորաբար, տեսել է՝ թէ ինքը նշանակած է Աստուծանից և նրանից էլ ընտրւած, օրինակ՝ Լիւդովիկոս XIV-ը ասում էր՝ «Պետութիւնը ես եմ»:

49232-ահ

Մենք չենք կանգ առնի միապետ բռնակալների խաղերի վրայ, դա մեր նպատակից դուրս է, կասենք միայն, որ հին ժամանակներից ազգաբնակչութիւնը ինքն է կառավարել իր գործերը, բայց ժամանակի ընթացքում գնալով առաջ է եկել կառավարութեան մի ուրիշ ձև. երկիրը կառավարել է ոչ թէ ինքը ազգաբնակչութիւնը ամբողջապէս, այլ այդ գործը նա յանձնել է իր միջոց ընտրւած մարդկանց: Այդ ձևն

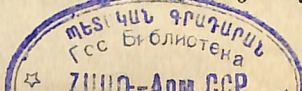
է, որ կոչւում է ներկայացուցիչներ կառավարութիւն: Դա առաջ եկաւ այն պատճառով, որ պետութիւնը մեծանալով և ընդարձակելով տեղ և հնար չէր լինում միասին ժողովելու:

Ներկայումս չկայ մի պետութիւն, որ կառավարի բոլոր ազգաբնակչութեան անմիջական մասնակցութիւնով, բացի Շվեյցարական 4 կանտոններից (նահանգ): Այդ կանտոններն էլ այն պատճառով են կարողանում այդ ձևով կառավարել, որ շատ փոքր տարածութիւն են բռնում. մինչդեռ նոյն պետութեան միւս 18 կանտոնները կառավարում են ժողովրդական ներկայացուցչութիւնով:

Ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը սակայն առաջ եկաւ երկար տարիների կրօններից յետոյ: Ազգաբնակչութիւնը ստիպւած է եղել կոխ մղել և ուժի զօրութեամբ միայն միահեծան թագաւորների իրաւունքները խզել, կրճատել, սահմանափակել: Այդ պատճառով էլ կառավարութեան այդ ձևը կոչւում է «սահմանադրական»:

Ներկայացուցչական կառավարութեան ժամանակ իւրաքանչիւր քաղաքացի պիտի մասնակցութիւն ունենայ թէ պետական բոլոր խնդիրներում և թէ տեղական հասարակական գործերում:

Ներկայացուցչական կառավարութեան կերպերը ամեն տեղ նոյնը չեն: Որտեղ

34999-66

Ժողովուրդը աւելի ուժգին թափով է կռիւ մղել, այն տեղն աւելի ու աւելի մեծ իրաւունքներ է ձեռք բերել և դրա հակառակը:

Պատմական պատահարքների կամ ժողովրդի մէջ տիրող որոշ հայեցակէտի շնորհիւ առաջ են եկած զանազան սահմանափակումներ կամ կերպեր այդ ձևի կառավարութեան մէջ:

Կառավարութեան ղեկը, այսինքն օրէնքների հրատարակելը և կառավարութեան վրայ հսկողութիւն, կօտորօլ ունենալը, պէտքէ գտնւի ժողովրդից ընտրւած մարդկանց ձեռքում: Այդ ընտրւածները կոչւում են Ժողովրդի ներկայացուցիչներ, կամ պատգամաւորներ:

Նայելով այն հանգամանքին, թէ որչափով և որպիսի իրաւունքներով են մասնակցում պատգամաւորները օրէնսդրական բաժնում և բարձրագոյն կօտորօլում, — որոշուում է երկու ձև ժողովրդական կառավարութեան, առաջինը՝ սահմանադրական թագաւորութիւն և երկրորդը՝ ներկայացուցչական դեմօկրատիա:

Ժողովրդական ներկայացուցչական դեմօկրատիա կոչւած ձևի տակ, պետութեան գլուխը, ինչ տիտղոս էլ որ ունենայ, ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ կատարող այն որոշած օրէնքները, որոնց մշակել է երկրի ժողովուրդը

ըլ իր ներկայացուցիչների ձեռքով: Պարզեւնք աւելին. ներկայացուցիչները ժողովուում են և սահմանում այս ինչ օրէնքը, երկրի պետը չափաի փոփոխէ այդ որոշումները, այլ միմիայն կատարէ նրանց:

Մինչդեռ սահմանադրական թագաւորութեան մէջ պետութեան գլուխը ունի նոյն իրաւունքը, ինչ որ ժողովրդի ներկայացուցիչները, իսկ մի քանի պետութիւններում երկրի իշխողին պատկանում է մինչև անգամ եթէ ոչ իրական, բայց իրաւաբանական աւելի մեծ իրաւունքներ:

Այդ բացատրում է նրանով, որ կրօնը այդպիսի երկրում աւելի թոյլ կերպով է արտայայտւել, քան թէ ժողովրդական դեմօկրատիա կոչւած պետութիւններում: Սակայն թէ այս, թէ այն կառավարչական ձևերի մէջ, գլխաւոր կէտը կազմում է այն, որ ժողովրդի ձեռքին է գտնուում պետական բիւջէի բնութիւնը: Ժողովուրդը, մերժելով կառավարութեան տալ նիւթական միջոցներ, որանով կարողանում է ազատել իր գլուխը կառավարութեան այս կամ այն ոչ-ցանկալի առաջարկութիւններից: Այդ հիմունքը կազմում է ներկայացուցչական կառավարութեան հոգին ու շունչը: Առանց այդ իրաւունքի սահմանադրական կառավարութիւնը հաւասարում է զեռօր: Պարզեւնք օրինակով. պետութիւնը առաջարկում է ժողովրդի քննութեան իր կազմած բիւջէն, ել-

քի ու մուտքի պատկերը, որով դիցուք պահանջում է 20 միլիոն բուրլի պատերազմական նպատակի համար: Ներկայացուցիչները գտնում են, որ ներկայ ժամանակներում աւելի կարևոր է այդ գումարը յատկացնել ռուսման գործին, իսկ պատերազմականին՝ ոչ մի կոպեկ և այդ դրուժինից դուրս գալու համար ժողովուրդը ունի կտրուկ միջոց՝ չի հաստատում պետութեան պահանջածը և դրանով թողնում է անկատար իրան համար ոչ-ցանկալի ծախսը:

Առհասարակ ժողովրդական ներկայացուցչութեան մէջ պէտք է լաւ որոշել, թէ որ չափով ներկայացուցիչները ազատ են իրանց գործունէութեան մէջ:

Այդպիսով, եթէ կառավարութեան գլուխ կանգնած է ժառանգական իրաւունքներով մի թագաւոր, բայց և այնպէս ժողովրդական ներկայացուցիչների ձեռքում են կառավարութեան բոլոր գործերը, այն ժամանակ էլ այդ երկիրը կարելի կլինի համարել ներկայացուցչական կառավարութիւն. դրա հակառակը, եթէ մի հանրապետութիւն, եթէ նոյն իսկ ունենայ նախագահ (պրեզիդենտ) ժողովրդից ընտրւած, բայց այնպիսի իրաւունքով, որ ամեն բոլոր կարողանայ արձակել պալատը և հրաւիրել նորից իր սիրտը ուզած ժամանակը, այդպիսի հանրապետութիւնը էապէս կլինի սահմանադրական թագաւորութիւն:

Այն ախտերը (վաւերացրած օրէնքներ), որոնք պարզ ու որոշ կերպով ընդգծում են իշխողի իրաւունքները և ժողովրդական ներկայացուցիչների մասնակցութեան սահմանը—կոչւում են «սահմանադրութիւն» կամ Եւրոպական բառով՝ կօստիտուցիա:

Եւրոպական մի քանի սահմանադրութիւնների զօրութեամբ ընտրելու իրաւունքից զրկւած են շատ շատերը (այդպէս կոչւած ակտիվ ընտրողական իրաւունքից), իսկ աւելի քիչ քաղաքացիներ իրաւունք ունին պատգամաւոր ընտրելու (պասիվ ընտրողական իրաւունքը): Ընտրողական իրաւունքից շատ անգամ աշխատում են զրկել այս կամ այն խաւերին: Յայտնի է, որ մեր սօցիալական և տնտեսական պայմանները առաջ են բերել մարդկանց մէջ հողատէրեր, երկրագործներ, գործարանատէրեր և բանւորներ: Սրանցից մի քանիսը հասկանալի է որ հարուստ են, իսկ աւելի ստւարմաւոր՝ չքաւոր: Այդ սօցիալական տարբերութեան վրայ հիմնուած ցէնզւսին կոչւած ներկայուցչութիւնը: Այստեղ թէ ընտրելու և թէ ընտրելու համար սահմանւում է այսպիսի ձև՝ ընտրութիւններին մասնակցելու իրաւունք ստանում է նա, ով տալիս է որոշ հարկ կամ ունի այստեղի կալւածք: Սովորաբար այդ չափը, ցէնզը, աշխատում են բարձր նշանա

կել, որպէսզի աղքատները, չքաւորները ձայնի իրաւունք չունենան: Այդպիսի ընտրողական սկզբունք է ընդունւած եւակիայում, Բէլգիայում, Աւստրիայում, Վէնգրիայում, Պրուսիայում և ուրիշ տեսակներում:

Օրինակ, Անգլիայում ընտրողական իրաւունք են ստանում այն քաղաքացիները, որոնք տալիս են 10 ֆունտ ստերլինգ (մօտ 100 ռ.) տարեկան բնակարանի վարձ: Կան պետութիւններ, որտեղ ցէնզային պայմանները աւելի ծանր են: Ռուսաստանում ևս գեմատոյայական, քաղաքային վարչութիւնների, նաև Պետական Դումայի բնագոյական հիմունքները ցէնզային են: Մի խօսքով ցէնզային սկզբունքը ներկայումս ամենատաբուած կերպն է: Ինչ ասել կուզէ, որ այդ ձևը ցանկալի չէ: Ցէնզային սկզբունքը այն զօրեղ միջոցներից մէկն է, որ գործ է դրւում բանւորների, չքաւոր գիւղացիների և չունևոր ինտելիգենցիայի դէմ, որպէսզի այդպիսի արհեստական արգելքներով դժբանց հեռու պահեն օրէնսդրական խորհրդարաններից: Սահմանափակումներ են նաև մտցնում տարիքի մէջ. մասնակցելու իրաւունք տրւում է ոչ թէ 20 տարեկանից, այլ 25-ից, իսկ ընտրելու՝ նոյն իսկ 30-ից: Այդպիսով դուքս են մնում ընտրողական ցուցակից մի քանի միլիոն հասուն ձայնաւորներ: Մինչդեռ անպայման ցանկալի է,

որ իրաւունք տրւի 20 տարեկանից բոլոր չափահասներին, առանց սեռի և դասակարգերի խտրութեան: Այդպիսի ձայնաւորութեան եղանակը կոչւում է ընդհանուր:

Երկրորդ տեսակի սահմանափակումն էլ կայանում է հետեւելում:

Յայտնի օր, հաւաքւում են ընտրողական ձայնի իրաւունք ունեցողները և ընտրում են իրանց միջից ոչ թէ պատգամաւոր ուղղակի այն մարդուն, որը պիտի գնայ պարլամենտ, այլ ընտրում են դեռ լիազօրներ, այսինքն թահասներ, որոնք չունին իրաւունք գնալու պարլամենտ, այլ պիտի իրանց միջից ընտրեն մի քանիսին, և այդ վերջիները միայն գնան:

Այդպիսի ընտրողական սկզբունքը համարւում է անուղղակի, կամ երկաստիճան: Պատահում է որ երկաստիճանի տեղ լինում է եռաստիճան կամ նոյն իսկ քառաստիճան: Մեր Պետական Դումայում քաղաքների վերաբերմամբ երկաստիճան, իսկ գիւղերի եռաստիճան սիստեմ է սահմանւած: Այդ ձևը շատ անախորժութիւնների է տեղիք տալիս: Անուղղակի ընտրութիւնների ժամանակ աւելի հեշտ է աջողեցնել ընտրութիւնը այնպիսի մարդկանց, որոնք թշնամի են ժողովրդի շահերին. մինչդեռ ուղղակի ընտրութեան ժամանակ թէ այդ և թէ դրա նրման խարդախութիւններ ու դէպքեր չեն կարող տեղի ունենալ: Պէտք է հաւաքւած-

ները ուղղակի ընտրեն պատգամաւոր։ Այդ տեսակ ընտրութեան եղանակը կոչուում է ուղղակի։

Երբորդ ձեն է, որ անպայման ընտրութիւնները պիտի լինին գաղտնի։ Սակայն կան ասոյններ, որ ընտրութիւնները կարելի է անել բացարձակ. պէտքէ ունենալ քաղաքացիական քաջութիւն և չքաշել ձայն տալուց բացարձակօրէն այս կամ այն անձնաւորութեան։ Սակայն կեանքի փորձը այլ բան է ասում. հեշտ չէ մի քաղաքացու կառավարութեան դէմ կամ մի բանւորի ու գործակատարի համար իր տիրոջը սև գցել. նա անպայման կտուժի։ Ահա այդ անախորժութիւններին տեղիք չտալու համար ընտրութիւնները պիտի կատարւեն՝ գաղտնի։

Բացի այդ, ամեն մի մարդ ինչ դիրքի տէր էլ որ լինի, պիտի ունենայ ձայնի այնքան իրաւունք, որքան և միւսը, դիցուք՝ չքաւորը։ Տարաբախտաբար ամեն տեղ այդպէս չէ։ Օրինակ՝ Անգլիայում իւրաքանչիւր կալւածատէր ունի ձայնի իրաւունք, և եթէ այդ մարդը կալւածք կամ տուն ունի մի քանի տեղ, նա տալիս է մի քանի ձայն։ Մինչդեռ պէտքէ այնպէս անել որ ամեն մի մարդ ունենայ մի ձայն. Այդ չորրորդ ձևը կոչուում է հաւասար ընտրողական սկզբունք։

Այդպիսով ուրեմն ժողովրդական շահե-

րի համար անպայման պէտք է պահանջել ընդհանուր, ուղղակի, գաղտնի և հաւասար ձայնատուութեան եղանակ։ Միւս բոլոր եղանակները բաւարար չպիտի համարւեն։ Այդ ձենէ, որ մի խօսքով շատ անգամ ասուում է՝ ընտրողական իրաւունքի քառանգամ ֆօրմուլա։

Ընդհանուր, ուղղակի, գաղտնի և հաւասար ձայնատուութեան իրաւունք ներկայումս գոյութիւն ունի շատ տեղ, օրինակ՝ Գերմանիայում, Ֆրանսիայում, Միացեալ—Նահանգներում և այլն։ Միայն այս տեղերում կանայք չեն մասնակցում։ Կանայք ձայնի իրաւունք ունեն չլիսիսային Ամերիկայի մի քանի նահանգներում, Նոյ—Ջելանդիայում և Աւստրալիայում։

Սակայն, եթէ մենք ցանկանանք, որ ժողովրդի կամքը և ցանկութիւնը աւելի ճշտօրէն արտայայտւեն, պիտի ընդունենք նաև մի այլ սկզբունք, այն է պօստօրօյի օնալ ընտրողական եղանակը։

Օրինակ։

Երբ մի երկրում կան մի քանի մեծ կուսակցութիւններ, լաւ է ընդունել վերև յիշած եղանակը։ Ենթադրենք, մի որևէ շրջանում կան մէկ միլիօն ընտրողներ, ասենք սրանցից վեց հարիւր հազարը պատկանում է մի կուսակցութեան, երեք հարիւր հազարը երկրորդ և հարիւր հազարը՝ երրորդ։ Ընդունենք օրինակի համար

որ հարիւր հազար հոգին պիտի տայ մի ներկայացուցիչ, ուրեմն յիշեալ շրջանը պիտի ուղարկէ տասը պատգամաւոր: Եթէ ընտրութիւնները արգիւնքը ընդունւի սովորական ձայների մեծամասնութեան սկզբունքով, հասկանալի է որ այդ շրջանի թեկնածուն կլինի մի կուսակցութեան մարդ, որովհետեւ միլիօնից վեց հարիւր հազարը դրա կողմնակից է, մինչդեռ միւս կուսակցութիւնները բոլորովին կզրկւեն իրենց ներկայացուցիչներից:

Իսկ այդ քիչ է, որ անարդարացի է, նա դեռ չի արտայայտում ճշտօրէն երկրի տըրամպերութիւնը: Սակայն կարելի էր ընտրութիւնները դասաւորել այնպէս, որ իւրաքանչիւր կուսակցութիւն ունենայ իր պատգամաւորը: Եթէ հարիւր հազարը տալիս է մի ներկայացուցիչ, այն ժամանակ վերեւ յիշած վեց հարիւր հազար անդամ ունեցող կուսակցութիւնը պիտի տայ վեց պատգամաւոր, երեք հարիւր հազարը՝ երեք և հարիւր հազարը՝ մի: Այդպէս դասաւորելով, նոյն շրջանը տալիս է դարձեալ նոյն տասը մարդը, սակայն այն առաւելութեամբ, որ ամեն մի կուսակցութիւն ունենում է իր թեկնածուն՝ համապատասխան ի հարկէ իր անդամների թւին:

Միայն կատարելով ընտրութիւնները այդ եղանակով կարող ենք երկրի ձայնը ճշտօրէն պարզել: Մինչդեռ նախկին սովո-

րական եղանակը (կամ ինչպէս ասում են մաթ օրիտար սկզբունքը) զուրկ է այդ առաւելութիւնից:

Պարզելով այդ ձեւերը, պէտք է ասենք, որ կան կառավարչական նաեւ խառն ձեւեր: Դրա առանձնայատկութիւնը կայանում է նրանում, որ մի քանի պետութիւններում, բացի ժողովրդական խորհրդարաններից, կան նաեւ երկրորդ խորհրդարաններ: Իւրաքանչիւր վճիռ կամ որոշում օրէնքի ուժ ստանում է այն ժամանակ, երբ երկու խորհրդարանումն էլ հաւանութիւն է գտնում:

Օրէնսդրական այդ ձեւը կոչւում է երկպալատեան եղանակ:

Երկրորդ կամ վերին պալատը սահմանւած է նոյնպէս ժողովրդի իրաւունքները սահմանափակելու համար:

Երկպալատեան եղանակի մէջ պէտք է զանազանել երկու ձև՝ մէկը կենտրոնական իսկ միւսը՝ ֆեդերատիվ:

Անգլիայում, օրինակ, վերին պալատը մի արիստոկրատական ներկայացուցչութիւն է: Այստեղ մասնակցողները իրանց տեղերը ստանում են ժառանգաբար իրանց պապերից: Մասնակցում են լօրդերը, թագաւորական տոհմին պատկանողները, յայտնի ազնւականները և եպիսկոպոսները: Բոլոր լօրդերը իրենց տեղերը ժառանգաբար տալիս են իրանց մեծ որդիներին: Այդ խորհրդարանը նոյն իսկ անունով ուղւում է զանա-

զանեւ հասարակ ժողովրդի խորհրդարանից—նա կոչուեմ է լօրդերի պալատ:

Կան երկիրներ, որտեղ վերին պալատը ընտրողական է, բայց չնայելով այդ առաւելութեան, դա էլ ցանկալի չէ, որովհետեւ վերին պալատի նպատակն է սանձ դնել ժողովրդական պահանջներին: Որտեղ էլ լինեն այդ երկրորդ խորհրդարանները (թէ ընտրողական և թէ նշանակովի) իրենց ետեւ շրանք ունեն ծածուկ ցէնդ, որ երբէք ցանկալի չէ: Այդպէս օրինակ՝ Փրանսիական սենատը թէև ընտրողական ձևով է, բայց և այնպիսի եղանակով, որ սենատ մտնում են հարուստները, բուրժուաները:

Բոլորովին ուրիշ սկզբունք ունի երկպալատեան եղանակը Ֆեդերատիվ տէրութիւններում: Բերենք մի օրինակ:

Հիւսիսային Ամերիկայում օրէնսդիր հիմնարկութիւնը (կոնգրես) կազմւած է պատգամաւորների պալատից և սենատից:

Թէ պատգամաւորները և թէ սենատի անդամները ընտրուեմ են ընդհանուր ձայնատուութեամբ, բայց մի այնպիսի եղանակով, որը նոյնպէս գովելի չէ: Օրինակ, իւրաքանչիւր նահանգ ուղարկում է պատգամաւորների պալատ ներկայացուցիչներ իր ազգաբնակչութեան թիւ համեմատ, մինչդեռ միևնոյն նահանգը սենատ ուղարկում է միմիայն երկու—երկու պատգամաւոր: Այդպէս անուամ է այն մարդ, որ իբր թէ պետու-

թեան մէջ իւրաքանչիւր նահանգ ունենայ հաւասար ձայն վերին պալատում:

Գուցէ կարելի լինէր հաշուել այդ ձևի հետ, եթէ պետութեան առանձին մասերը տարբերէին միմեանցից, թէ իրանց ծաւալով և թէ ազգաբնակչութեան թւով:

Բայց քանի որ նահանգները ինչ ասել կուզէ, ունեն ազգաբնակչութեան տարբեր թիւ, այդ եղանակն էլ չի կարելի արդարացի համարել:

Մեր բիւրօկրատ կառավարութիւնն էլ ընդունում է երկրորդ պալատ: Նա կոչուեմ է մեզանում Պետական Սորհուրդ. դրա անդամների թիւ կէսը ընտրովի է, բայց այնպիսի եղանակով, որ այնտեղ մտնում են ժողովրդի շահերով չհետաքրքրուող զեմսովոյական, քաղաքային և բօսային կօմիտեաների ներկայացուցիչներ: Պետական Սորհրդի անդամների միւս կէսը նշանակովի է:

Լայն ժողովրդական շահերը պահանջում են, որ լինի մի պալատ: Ներկայումս մի պալատեան եղանակ գոյութիւն ունի օրինակ Գերմանիայում:

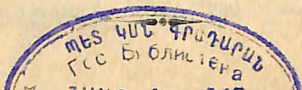
Ուրեմն իսկական ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը համարուեմ է այն ընտրողական ձևը, որտեղ ընդունւած է ընդհանուր, ուղղակի, գաղտնի, հաւասար և պրօպօրցիօնալ ձայնատութեան եղանակը, և որտեղ կայ մի

պալատեան սիստեմ:

Բոլոր միւս թերի ձեւերը ուրեմն չեն համապատասխանում ժողովրդական լայն շահերին: Մեր Պետական Դուման ինչ ասել կուզէ շատ հեռու է ժողովրդի շահերի ճիշտ թարգման հանդիսանալուց, մանաւանդ առաջիկայիս երկրորդ Դուման: Բիւրօկրատ կառավարութիւնը, վախենալով ժողովրդի ընդդիմադրական տենչերից, ամեն կերպ աշխատում է կրճատել, խզել նոյն իսկ այն սահմանափակ իրաւունքները, որոնք տրած էին առաջին Դումայի օրերով:

Ներկայումս խիստ սահմանափակւած են բանւորների, գիւղացիների իրաւունքները: Սենատի բռնադրօսիկ բացատրութեան շնորհիւ այդ տարրը գրեթէ բոլորովին դուրս է անում ընտրողական ցուցակներից: Բացի այդ, կառավարութիւնը գործ է դնում ծայրահեղ խստութիւններ և այդ միջոցով աշխատում է Դուման լցնել իր ցանկացած պատգամաւորներով:

Ինչ ասել կուզէ, որ կառավարութիւնը այդպէս է վարում՝ աչքի առաջ ունենալով ժամանակակից տրամադրութիւնների աւերելոյթ թուլանալը... Բայց այդ անմխիթար երևոյթների ետև լսում է մի խրատաւական պահանջ... Դա պրօլետարի պահանջն է. — նա չի թուլացել, նա գալիս է նոր թափով իր խախտած իրաւունքները պահանջելու համար, նա գալիս է ուժեղացնելու այն կռիւը, որը կողմնակից է ժողովրդական կատարեալ իրաւունքների, նա գալիս է պաշտպանելու Սահմանադիր Ժողովի պահանջը:

0 - In \$

Amg

2013

« Ազգային գրադարան

NL0038981

